نگار حسینی

عکس: امیر جدیدی، شرق

عیسی امیدوار، جهانی بدون مرزهای جغرافیایی آرزو دارد

دور دنیا در ۱۰ سال

به سختی می‌توان حدس زد مردی که با موهای سپید با بازدیدکنندگان موزه خوش‌وبش می‌کند، همان جوان توی عکس‌هاست. عکس‌ها مرد را به همراه برادرش در مناطق مختلف کره زمین نشان می‌دهند؛ مناطقی که برای خیلی‌ها دست‌یافتن به آنها حکم خواب و خیال را دارد: میان قبایل آفریقایی یا در میان قبایل وحشی آمازون، در میان اسکیموها یا در نزدیکی امپراتوری پنگوئن‌ها به‌عنوان نخستین ایرانیان راه‌یافته به قطب جنوب، پشت موتوسیکلت با عینک، در کنار ملک سعود... یکشنبه نخست ماه است و به سیاق چند وقت اخیر، «عیسی امیدوار» در غرفه‌ای که «برادران امیدوار» نامیده شده، حضور دارد. امیدوار با علاقه و اشتیاق با بازدیدکنندگان مواجه می‌شود، حرف‌هایشان را می‌شنود، کتاب‌هایشان را امضا می‌کند و اجازه می‌دهد جوانان جویای نام، تجربه‌هایشان را با او به اشتراک بگذارند. تذکرهای خانم مسوول غرفه اگر نباشد، برای استراحت نمی‌رود. گویی خستگی را نمی‌شناسد. بعد از چند دقیقه بودن با او و چرخیدن در موزه، می‌توان مطمئن شد مردی که با موهای سپید، میزبان علاقه‌مندان به سفر و ماجراجویی است، همان جوان جسور توی عکس‌هاست، بس که خستگی‌ناپذیر می‌نماید.

در موزه

موزه برادران امیدوار از سال ۸۲ دایر شده است. زمانی که عیسی و عبدالله امیدوار بخشی از یادگارهای گنجینه سال‌های متمادی سفر را در اختیار موزه کاخ سعدآباد گذاشتند. غرفه چندان بزرگ نیست اما مجموعه‌ای بی‌نظیر است از داده‌های مردم‌شناسی. ابزار و ادوات بومیان استرالیایی و آفریقایی و آمریکای لاتین در ویترین‌های شیشه‌ای قرار دارد و در کنار آن، ابزارهای ابتدایی مورد استفاده اسکیموها. با وجودی که برادران امیدوار می‌گویند با شکار مخالفند، برحسب مقتضیات بودن با مردم قبایل مختلف و زندگی در طبیعت وحشی، تعدادی حیوان شکارشده هم در پرونده‌شان دارند. دو پای عظیم فیل که تاکسیدرمی شده به علاوه حیواناتی مانند خرس، اکیدنه، ماهی پیرانا و کوسه‌ماهی از جمله حیوانات بی‌جان این موزه‌اند. یک فسیل ماهی هم در میان اشیای موزه است، در کنار گلسنگی که تنها گیاه یافت‌شده در قطب جنوب است. اینها بخشی از اشیایی هستند که برادران امیدوار طی ۱۰ سال سفر ماجراجویانه به دور زمین به دست آورده‌اند. عیسی امیدوار می‌گوید بخش مهمی از اشیا در انبار نگهداری می‌شود و جایی برای نمایش آنها وجود ندارد. در کنار اشیا، یک نقشه جهان که در یکی از اتاق‌های موزه برادران امیدوار روی دیوار کوبیده شده، مسیر حرکت ماجراجویانه این دو برادر را نشان می‌دهد.

نخستین مسافران پژوهشگر

عیسی و عبدالله امیدوار نخستین ایرانیانی بوده‌اند که با هدف پژوهش گرد زمین چرخیده‌اند، اما اینکه ماجرا از کجا آغاز شده و از چه زمان وسوسه سفر به جان این دو برادر افتاده، برمی‌گردد به زمان جنینی، آنطور که «عیسی امیدوار» می‌گوید: «مادر ما علاقه‌مند به سفر بود، سفر زیارتی و در کنار آن البته سیاحت.» او معتقد است که همه‌چیز از رحم مادر شکل می‌گیرد و بابت روحیه مادرش، آنها - او و عبدالله - این‌همه به سفر و کشف دنیاهای تازه علاقه‌مند شده‌اند. عیسی امیدوار علاقه‌ای ندارد در مورد سن و سالش سوالی از او پرسیده شود. پاسخ ساده‌اش به این پرسش آن است که مگر لازم است آدم هر روز بشمرد چند روز از تولدش گذشته؟ البته احتمالا اینکه برادران امیدوار چند ساله‌اند، چندان اهمیتی ندارد. مهم این است که سفر از سال ۱۳۳۳ آغاز شده است و در این زمان برادران امیدوار بسیار جوان بوده‌اند. البته عیسی و عبدالله حتی در عنفوان جوانی و ابتدای سفر به گرد زمین، آنقدر باهوش و باتجربه بوده‌اند که بدانند سال‌هایی بسیار دشوار در پیش‌رو دارند. این است که مقدمات سفر برمی‌گردد به سه سال قبل یعنی سال ۱۳۳۰. گویا مهم‌ترین بخش ماجرا، یادگیری زبان انگلیسی، مطالعه در مورد فرهنگ و جغرافیای جهان و در نهایت انتخاب و تهیه وسایل سفر بوده است. اینجور نبوده که برادران امیدوار ناگهان تصمیم به گشتن دور دنیا بگیرند. عیسی می‌گوید در نوجوانی دوچرخه‌ای تهیه کرده و از همان روزگار، کشف دنیا را آغاز کرده است. بعدها برادرها عضو باشگاه کوهنوردی می‌شوند و قله‌های بسیاری را در ایران فتح می‌کنند. برادرها کشف‌هایی هم دارند مثل کشف غارهای ناشناخته و تجربه‌هایی مانند زندگی با عشایر کوچرو. با این‌همه، می‌دانند مسیر دور دنیا سخت‌تر از آن است که با این تجربه‌ها بتوانند از پس آن برآیند. این است که هریک از آنها تصمیم می‌گیرند پیش از سفر بزرگ، به سفری آزمایشی بروند. عبدالله به سفر دور ایران می‌رود و عیسی مسیر «ترکیه، عراق، سوریه» را انتخاب می‌کند. سفر تجربی موفقیت‌آمیز است، هرچند گرفتاری‌های خودش را دارد. عیسی می‌گوید بعد از این سفر بوده که دو برادر مطمئن شده‌اند زمان برای آغاز سفر بزرگ، مناسب است.

شرق اسرارآمیز؛ آغاز سفر

سفر نخست، از مشرق‌زمین آغاز شد، در سال ۱۳۳۳. شرق اسرارآمیز آنقدر جاذبه داشت که مردان جوان را به خود بخواند. مرز افغانستان جایی بود که برادران امیدوار به قول خودشان خاک وطن را بوسیدند و با بدرقه مرزبانان، پای در راه سفر گذاشتند، با دو موتوسیکلت. پس از آن به سمت جنوب شبه‌قاره هند و تبت حرکت کردند. جنوب‌شرق آسیا مقصد بعدی بود. از جنوب‌شرق آسیا امیدوارها راهی استرالیا و نیوزیلند می‌شوند و بعد از آن، از طریق ژاپن و اقیانوس کبیر به آلاسکا می‌روند. در این بخش از سفر است که عیسی و عبدالله شش ماه زندگی با اسکیموها را تجربه می‌کنند. پس از آن در ایالات متحده آمریکا مدتی را با سرخپوستان می‌گذرانند و بعد به آمریکای مرکزی و مکزیک می‌روند و مدتی را صرف بررسی تمدن آزتک‌ها و مایاها می‌کنند. مقصد بعدی، کلمبیاست. رییس‌جمهوری این کشور بعد از آشنایی با برادران امیدوار، ترتیب سفر امیدوارها به آمازون را با یک هواپیمای اختصاصی می‌دهد. برادرها مدتی را در این جنگل و حتی در میان قبیله وحشت سپری می‌کنند و موفق می‌شوند نظر مساعد مردم این قبیله را به خود جلب کنند. بازمانده‌های اینکاها، پس از آن، میزبان برادران امیدوارند. سپس عیسی و عبدالله راهی جنوب می‌شوند. آرژانتین و برزیل مقاصد بعدی هستند. هنگامی که برادران امیدوار آمریکای‌جنوبی را تمام کردند، رهسپار اروپا می‌شوند. هرچند معتقدند اروپا برای تحقیق آنها مقصد مناسبی نیست. گویا سفر به اروپا بیشتر برای تامین تجهیزات مورد نیاز برای سفر به آفریقا بوده است. بعد از دیدن اروپا، دو برادر به ایران بازمی‌گردند. حالا هفت سال گذشته و سفر نخست به پایان رسیده است، اما امیدوارها خستگی‌ناپذیرند. هنوز مدت‌زمان اندکی را در ایران نگذرانده‌اند که قصد سفر دوم می‌کنند، در سال ۱۳۴۰. مقصد اصلی سفر به آفریقا با اتومبیل است. امیدوارها در سفر دوم از مرزهای غربی خارج می‌شوند و آهنگ عربستان می‌کنند و به دیدار ملک سعود می‌روند. در شهر مکه و در ایام حج، با وجودی که فیلمبرداری از این مراسم اکیدا ممنوع بوده است و شخص خاطی به شدت تحت تعقیب قرار می‌گیرد، دو برادر موفق به ساختن نخستین مستند از کعبه می‌شوند. مقصد بعدی، آفریقاست. امیدوارها از شمال‌شرق وارد قاره آفریقا می‌شوند و پس از رفتن به سمت جنوب و پس از آن، غرب و شمال، سفر خود را خاتمه می‌دهند. سفر سوم در سال ۱۳۴۵ آغاز می‌شود. مقصد، قطب جنوب است اما به دلیل هزینه‌های بسیار بالای این سفر، تنها عبدالله به همراه گروه علمی کشور شیلی، عازم قطب جنوب می‌شود.

نیم‌تن بار

احتمالا وقتی کسی به سفرهایی با این گستردگی و این تنوع مقاصد نگاه می‌کند، این پرسش برایش مطرح می‌شود که این دو برادر چطور با قبایل بدوی و بومیان مناطق دورافتاده ارتباط برقرار می‌کردند؟ این را از عیسی پرسیدیم، هنگامی که از چگونگی واردشدن به قبیله بسیار خطرناک جیوارو در قلب آمازون سخن می‌گفت. ساکنان قبیله جیوارو به این معروف بوده‌اند که انسان‌ها را می‌کشند، سر آنها را می‌برند و کوچک می‌کنند و به‌عنوان شیء تزیینی به دیوار می‌کوبند. این داده‌ها را هم باید گذاشت کنار اینکه بسیاری قبایل در آفریقا و آمریکای‌جنوبی از سفیدپوستان تجربه بدی داشته‌اند و مواجهه با آنها برای برادرها، بسیار پرخطر بوده است. عیسی در مورد رفتن به آمازون می‌گوید که پیش از آن یکی، دو ماه در یکی از دانشگاه‌های کلمبیا به کار مطالعه در مورد فرهنگ بومیان آمازون مشغول بوده‌اند. هواپیمای اختصاصی برای ورود به آمازون را رییس‌جمهوری این کشور در اختیار برادرها قرار می‌دهد و عبدالله و عیسی با ۵۰۰کیلو بار وارد انبوه‌ترین جنگل دنیا می‌شوند. ۵۰کیلو از این نیم‌تن بار، نمک بوده است. البته که عیسی و عبدالله به این همه نمک نیازی نداشته‌اند. این کالا به همراه چیزهای کوچکی مانند کبریت، بادکنک و پارچه‌های الوان، کالاهایی بوده که به‌عنوان هدیه و برای ایجاد ارتباط استفاده می‌شده است.

مقاوم در میان مخاطره‌های بسیار

سفر، مخاطراتی هم داشته؟ آیا با توجه به مناطقی که مقصد سفر بوده‌اند و زندگی در میان قبایل، این دو برادر بیماری خاصی نگرفته‌اند؟ آیا همیشه همه‌چیز بر وفق مراد بوده است؟ اینها بخشی از پرسش‌هایی است که ممکن است با شنیدن داستان عیسی و عبدالله امیدوار در ذهن هر کسی شکل بگیرد. عیسی در پاسخ تاکید می‌کند که «مگر می‌شود سفری با این کیفیت، بدون مخاطره باشد.» اما در مورد بیماری، پاسخ او در کمال ناباوری «نه» است. این به آن معناست که دو برادر در عرض ۱۰سال و این مسیر طولانی، هرگز به بیماری خاصی مبتلا نشده‌اند. دلیل عیسی برای مقاومت در برابر بیماری‌ها دو مورد است: یکی اینکه هر دو برادر ورزشکار و قوی بوده‌اند، دیگر آنکه در روزگار کودکی و نوجوانی آنها، زندگی به سیاق امروز استریلیزه نبوده، بنابراین در مقابل آلودگی‌ها مقاوم بوده‌اند، اما به هر حال، باید پذیرفت که شرایط سفر بسیار سخت بوده و گاهی امیدوارها برای زنده‌ماندن باید چیزهایی می‌خورده‌اند که کسی نمی‌تواند تصور کند. عیسی در مورد اینکه آنها در سفر چگونه غذای‌شان را تامین می‌کرده‌اند، می‌گوید: «گاهی که کنسرو و غذاهای آماده تمام می‌شد، ناچار بودیم هرچه دستمان می‌رسد، بخوریم... گاهی پیش می‌آمد مثلا یک قلاب ماهیگیری به بومی‌ها می‌دادیم و یک شاخه موز می‌گرفتیم. شده بود که روزهای متوالی تنها موز خورده باشیم و خب به هر حال این پیامدهای خودش را داشت...» عیسی و عبدالله گاهی طی سفر ناچار شده‌اند چیزهایی بخورند که حتی بومی‌ها از خوردن آن ابا داشتند. عیسی می‌گوید: «در آمازون روزی از شدت گرسنگی، موجودی شکار کردیم که نوعی خوک آبی بود، بومی‌ها اما در خوردن آن با ما شریک نشدند. آنها این گوشت را نمی‌خوردند.» گوشت بدمزه‌ای بود؟ البته پاسخ عیسی، نشان می‌دهد که سوال بی‌موردی از او پرسیده شده است: «آن لحظه‌ها ما به این چیزها فکر نمی‌کردیم...» می‌شود انتظار داشت که این دو به شیوه‌های عجیب دیگری هم سدجوع کرده باشند برای مثال با خوردن مار.

خیام به چند زبان

بعد از مدتی، خبر سفر برادران امیدوار آنقدر پیچیده که به هرجا وارد بشوند، استقبال گسترده‌ای از آنها می‌شود. آنها هم می‌دانند چگونه از این فرصت استفاده کنند. عیسی می‌گوید که همیشه چند نسخه‌ای خیام به زبان‌های مختلف را با خود داشته و به سران کشورهای مختلف هدیه می‌کرده‌اند؛ به علاوه اینکه در مراسمی که برای آنها ترتیب داده می‌شده موسیقی سنتی اجرا می‌کرده‌اند. عبدالله تنبک می‌زده و عیسی، ویولن. عیسی امیدوار اینها را در حالی می‌گوید که در موزه قدم می‌زند و عکس‌ها را نشان می‌دهد...

بدون مرز

کمی از ظهر گذشته است بازدیدکنندگان هم اندک‌اندک موزه را ترک می‌کنند. در لحظه‌های باقیمانده، عیسی امیدوار چند کتاب «سفرنامه برادران امیدوار» را امضا می‌کند. آرزوهایش را در کنار امضا می‌نویسد: «با آرزوی جهانی بدون مرزهای جغرافیایی... همه متفاوت؛ همه خویشاوند.»

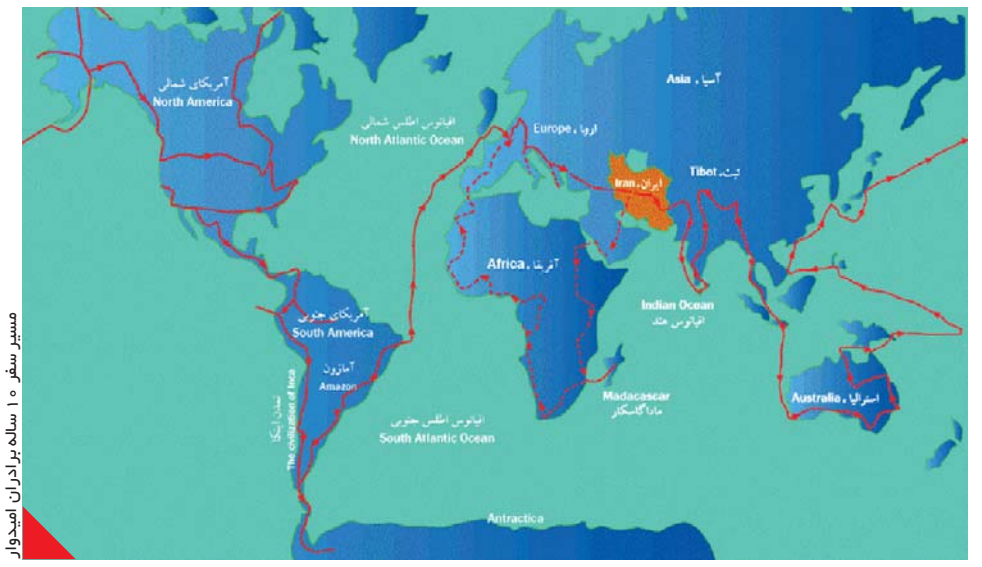

مسیر سفر ۱۰ ساله برادران امیدوار

گزارش کوتاه

اشیای گمشده تاکسیرانی ۶ماه منتظر صاحبشان می‌مانند

شما چند النگو داخل یک بسته ندیده‌اید؟

سعیده آقاخانی

اینجا همه‌چیز پیدا می‌شود؛ از سرنگ آمپول و واشر سرسیلندر گرفته تا کیف‌پول حاوی ۸۰میلیون‌تومان پول نقد. گاهی چند النگو و یک‌جفت گوشواره و گاهی پایه کتابِ نت موسیقی و دستگیره پلی‌استیشن. گوشی موبایل، کیف‌پول، عینک، کلید و تسبیح هم پای ثابت گمشده‌های تاکسی‌سواران است.

خیلی‌ها سراغ گمشده‌هایشان را از تاکسیرانی و راننده تاکسی‌ها می‌گیرند و خیلی‌های دیگر هم نمی‌دانند کجا وسایلشان را گم کرده‌اند و این می‌شود که قسمت اشیای گمشده تاکسیرانی پر می‌شود از چیزهای جورواجوری که فقط شش‌ماه فرصت دارند تا به دست صاحبانشان برسند. شمس‌الله مرشدی که پنج‌سال است مسوول اشیای گمشده تاکسیرانی شهر همدان است، می‌گوید: «اشیای گمشده‌ای که کسی سراغ آنها را نگرفته، شش‌ماه یک‌بار جمع‌آوری و به ستاد اجرای فرمان امام (ره) ارسال می‌شود.»

مرشدی روزانه درحدود ۲۰نفر مراجعه‌کننده دارد که بسیاری از آنها موفق نمی‌شوند گمشده‌شان را در اتاق کوچک و شلوغ محل‌کار او پیدا کنند. به‌طور میانگین ۵۰نفر هم با او تماس تلفنی برقرار می‌کنند و سراغ وسایلشان را می‌گیرند. سه‌هزارو۵۰۰ تاکسی فعال، روزانه ۴۵۰هزارنفر را در شهر همدان جابه‌جا می‌کنند. از این ۴۵۰هزارنفر، هستند کسانی که وسایلشان را درون تاکسی جا می‌گذارند و از این میان، رانندگان تاکسی به‌طور متوسط ماهانه ۶۰شیء جامانده در تاکسی‌شان را به مرشدی تحویل می‌دهند تا بلکه صاحبانشان را خوشحال کند. از ابتدای امسال، ۵۰۰شیء جامانده در تاکسی‌های شهر همدان به این سازمان تحویل داده شده است.

دسته‌کلید و تسبیح و اشیایی که ارزش مادی کمتری دارند، کمتر از بقیه چیزها به صاحبانشان برمی‌گردند اما بیشتر از بقیه چیزها هم گم می‌شوند و اتاق کوچک گمشده‌های تاکسیرانی همدان پر است از این اشیای کوچک.

حسن سماواتیان، راننده تاکسی ون، می‌گوید: «باارزش‌ترین چیزی که تابه‌حال در تاکسی‌ام پیدا کردم، شش‌عدد النگو بود که در جریان یک عروسی جا مانده بود و صاحبش با پرس‌وجو از رانندگان به دنبالش آمد.» به گفته او، اغلب رانندگان، اشیای گمشده را تا ۲۴ساعت نزد خود نگه می‌دارند و پیداکردن موبایل روشن گمشده برای افراد از همه‌چیز آسان‌تر است. زنگ می‌زنی و می‌پرسی: «کجا بیایم؟» اما تحویل‌گرفتن موبایل از مرشدی، مسوول اشیای گمشده، سخت‌تر است. باید پوکه سیم‌کارت یا کارتن گوشی همراه را هم با خودت ببری. در مورد بقیه اشیا هم باید ثابت کنی و کلی نشانه بدهی تا برایش «محرز» شود و تحویلت دهد. خودش احساس می‌کند مسوولیت سنگینی بر دوش دارد و می‌گوید: «وقتی گمشده‌ای را به صاحبش تحویل می‌دهم، خودم از او راضی‌ترم. گاهی پیداشدن تلفن‌همراه برای برخی افراد، حیثیتی است.»

مدارک هویتی، بخش دیگری از جامانده‌های درون تاکسی است که اگر صاحبشان ظرف یک‌ماه به تاکسیرانی مراجعه نکند، باید به اداره پست یا ثبت‌احوال سری بزند زیرا مدارکی که به قسمت اشیای گمشده تاکسیرانی راه پیدا می‌کنند، ماه‌به‌ماه به صندوق‌پستی انداخته می‌شوند تا به صاحبانشان برگردند. پیداکردن گمشده‌ها در تاکسی‌های خطی که مسیر مشخص و رانندگان ثابتی دارند، راحت‌تر است؛ به همین دلیل، کسانی که به پیداشدن وسایلشان در تاکسی امید دارند، وقتی متوجه گم‌شدن اموالشان می‌شوند، به‌سرعت سراغ راننده‌ای را که با او به مقصد رسیده‌اند، می‌گیرند. اما وقتی سوار تاکسی گردشی شده باشی، وضعیت فرق می‌کند. هزارو۲۰۰ تاکسی گردشی در شهر همدان وجود دارد که پیداکردن اشیای گمشده را برای حواس‌پرت‌ها سخت‌تر می‌کند. فاطمی که ۲۰روز پیش گوشی تلفن همراهش را در تاکسی جا گذاشته است، می‌گوید: «در تمام این مدت به‌دنبال خودرویی بودم که گوشی‌ام در آنجا مانده بود و بدبختانه تلفنم را خاموش کرده بودم.» او حالا با حالتی ناباورانه تلفن همراهش را در تاکسیرانی یافته است و با خوشحالی می‌رود تا کارتن گوشی را به مرشدی نشان دهد و آن را تحویل بگیرد. پیداکردن و تحویل اشیای گمشده باارزش برای رانندگان تاکسی نیز مزایا و هدایایی را در پی دارد. امسال داریوش آیینی که ۲۰ گوشی تلفن‌همراه و دومیلیون‌و۵۰۰هزارتومان پول نقد را در تاکسی‌اش پیدا کرده بود، به‌عنوان راننده امانتدار همدان معرفی و تجلیل شد.

گزارشگر «شرق» در همه جای ایران باشید

سوژه‌ها و گزارش‌های خود را برای ما به ایمیل sharghline@sharghdaily.ir بفرستید یا به شماره ۳۰۰۰۴۶۹۹ پیامک بزنید یا با ۸۸۶۴۰۲۶۰ تماس بگیرید.

«شرق» با کمک شما خواندنی‌تر می‌شود.

جدول ۱۸۶۱

افقی:

۱- نمایش بدون کلام- از پرمخاطب‌ترین مسابقه‌های تلویزیونی با اجرای فرهاد جم که اوایل دهه ۷۰ از شبکه سه سیما پخش می‌شد ۲- وسط دعوا تعیین می‌کنند! - نوعی پارچه نخی ظریف و با دوام- حیران و سرگشته ۳- فرمان توقف- منطقه‌ای باستانی در شمال غرب ایتالیا با مرکز جنوا - رمق آخر ۴- انبوهی- برکت سفره- خوردنی بعد از غذا ۵- مزه دهان جمع کن- سطل آبکشی- چربی سفید دُم گوسفند- سنگ طلق ۶- شگون- یکی از بزرگ‌ترین دانشنامه‌های عمومی دنیا به زبان انگلیسی- همان «کافی» است ۷- شعر کوتاه ژاپنی در سه مصرع بی‌قافیه- مرتجع لاستیکی- تنگه جنوبی ۸- اسلحه کمری- دانشگاه معروف پاریس- ساز کلیسا ۹- گل دندان نشین! - حرف ندا- نوشته شده در جایی ۱۰- کاکل- کتابی بی‌نظیر به قلم «هکتور مالو» نویسنده فرانسوی- کل ۱۱- دوش و کتف- دام- بلدرچین- ویتامین جدولی ۱۲- دارای شایستگی- یک حرف و سه حرف- خرید و فروش ارز و اوراق بهادار ۱۳- دانه خوشبو- کنایه از آدم متظاهر به قدرت و در عمل ناتوان و بی‌عرضه- نرخ ثابت برای پاره‌ای خدمات ۱۴- غذای مجردی- جمعه- درخت آزاد ۱۵- هنر ترسیمی- واحد اندازه‌گیری طول موج‌های بسیار کوچک

عمودی:

۱- جایی که بتوان در آن پناه گرفت- ستون آهکی مخروطی شکل که در کف غارها پدید می‌آید و در اصطلاح علمی استالاگمیت نیز می‌گویند ۲- پاسخ مثبت- ماهی‌فروش- نمایشنامه‌ای تراژیک اثر «ویلیام شکسپیر» ۳- اول- ابزاری برای سوراخ کردن و شکستن سنگ- از شخصیت‌های کارتونی- من و تو ۴- شکننده- سنگ نبشته- آبرو ۵- کاغذ نامرغوب- زبانه آتش- رمق آخر- میوه موکتی! ۶- عنوانی برای پادشاهان اسکاتلند- چگونگی ساختمان چیزی ۷- پدرمرده- کرباس- مجموعه حروفی که با ترتیبی قراردادی مرتب شده و صداهای یک زبان را نشان می‌دهند ۸- هواپیمای جنگنده روسی- نیرویی که هواپیما را در هوا به طرف جلو می‌راند- جامه بلند جلوباز قدیمی ۹- صوتی- ترس- نبرد سنگین میان علی(ع) و معاویه ۱۰- تاسیسات ریلی ارتباط‌دهنده شهرها - نوعی واشر لاستیکی به شکل حلقه ۱۱- امانتدار- جنس مذکر- محل پیدایش- آخرین نازی ۱۲- پسوند پاک‌کننده و از بین برنده- مادر خودمانی- رایگان ۱۳- عدد خیطی! - ماه سرد- قسمتی از تخم‌مرغ- شتر کش ۱۴- سازمان علمی و فرهنگی وابسته به سازمان ملل متحد- میوه‌ای از نوع خربزه که پیش از آن می‌رسد- کشتی کوچک ۱۵- رییس‌جمهور فعلی کشور سوریه- اصطلاح کلی برای کشورهای توسعه نیافته یا در حال رشد

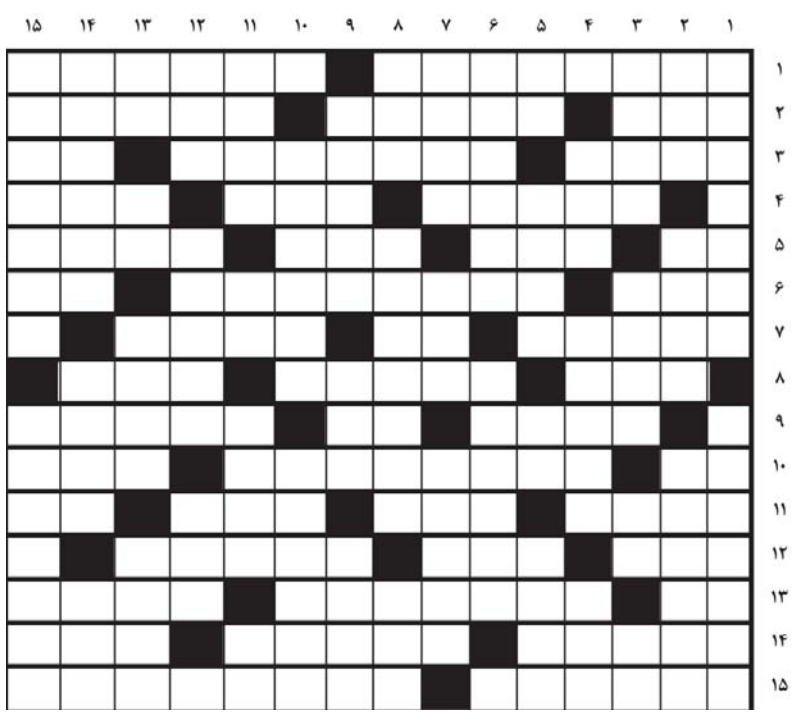

حل سودوکو سخت

۱	۷	۳	۶	۹	۴	۸	۲	۵
۶	۴	۲	۸	۲	۷	۱	۹	۳
۸	۲	۹	۱	۳	۵	۴	۷	۶
۳	۶	۴	۹	۷	۱	۲	۵	۸
۷	۹	۵	۲	۸	۶	۳	۴	۱
۲	۸	۱	۵	۴	۳	۶	۷	۹
۵	۳	۷	۴	۶	۱	۹	۸	۲
۹	۱	۸	۷	۵	۲	۴	۶	۳
۴	۵	۶	۳	۱	۸	۷	۲	۹

حل سودوکو ۸۶۳

۷	۶	۲	۹	۱	۴	۵	۳	۸
۳	۸	۴	۷	۲	۵	۹	۱	۶
۹	۵	۱	۸	۶	۳	۲	۷	۴
۸	۷	۶	۴	۹	۲	۱	۵	۳
۴	۹	۳	۱	۵	۷	۶	۸	۲
۲	۱	۵	۳	۸	۶	۴	۹	۷
۶	۲	۸	۵	۳	۹	۷	۴	۱
۱	۴	۹	۶	۷	۸	۳	۲	۵
۵	۳	۷	۲	۴	۱	۸	۶	۹

جدول ۱۸۶۰

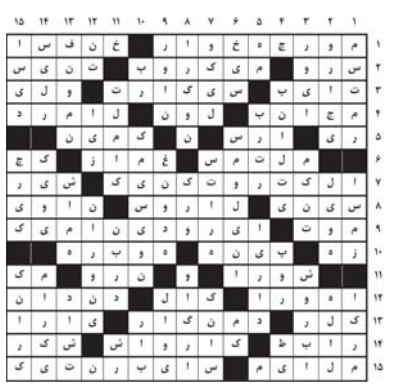

سودوکو سخت ۵۱۳

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

			۲		۱			
۸							۲	۳
			۹	۷				
				۲				
		۴			۳			۸
			۱		۹	۴		
		۶		۵				۷
	۹						۴	
	۱		۳					۲

سودوکو ۸۶۴

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

		۵	۲			۶		
	۹		۷	۳				
			۶			۳	۵	۷
					۳	۷	۸	
		۷	۹					۱
۵				۱				۴
		۱				۹		
۳				۹			۲	
		۲	۴					